

VALTIONEUVOSTON PERUS- JA IHMISOIKEUSYHTEYSHENKILÖIDEN VERKOSTO

Aika torstai 15.6.2017 klo 14.00–16.00
Paikka oikeusministeriö, neuvotteluhuone Julkisuus, Eteläesplanadi 10

Läsnä: Charlotta von Troil, YM
Hautakorpi Johanna, STM
Katja Koskela, UM
Päivi Rotola-Pukkila, UM
Leena Morri, SM
Asta Niskanen, VM
Mikael Åkermarck, LVM
Minna Ruuskanen, OKV
Lähteenoja Pentti, Maa- ja metsätalousministeriö
Suurpää Johanna, OM
Nyman Yrsa, OM
Hanna Rönty, OM

1) Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 14.07.

2) Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3) Ajankohtaiset kansainväliset perus- ja ihmisoikeusasiat

- Suomi sai UPR-tarkastelussa 153 suositusta, joissa korostuivat erityisesti syrjintä, rasismi, muukalaisviha ja vihapuhe, naisiin kohdistuva väkivalta sekä ihmisoikeussopimusten ratifioinnit. Ministeriöiden tulee toimittaa kantansa UM:lle 19.6. mennessä. Järjestökuuleminen suosituksista järjestetään 17.8., ja Suomen kannat toimitetaan YK:lle 25.8. UM:n yhteyshenkilö UPR-asioissa on Marjatta Hiekka. Puheenjohtaja totesi, että suosituksen kansallista käsittelyä ja eteenpäin vientiä voitaisiin pohtia verkoston seuraavassa kokouksessa. Lisäksi voisi pohtia, voitaisiinko valmistautumista UPR-käsittelyyn keventää.
- CERD-komitean loppupäätelmissä ja suosituksissa ei ollut mitään yllättävää. Suosituksia käsitellään PIO-verkoston elokuun kokouksessa. Suositusten suomennos ja ruotsinnot tulevat jakoon ensi viikolla.

- YK-sopimuksista seuraavana on raportointivuorossa naisten syrjinnän poistamista koskeva sopimus. 15.6. järjestetään keskustelutilaisuus, jonka pohjalta raportti valmistellaan. Tämä keventää raportointiprosessia.
 - YK:n ihmisoikeusneuvostossa on käynnissä istunto naisten oikeuksista ja tasa-arvosta. Teema on haasteellinen, sillä ko. oikeuksia on kyseenalaistettu.
 - EN:n ulkoministereiden kokous järjestettiin 18.-19.5. Esiin nousi huoli ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmän tilanteesta ja sitoumusten noudattamisesta.
 - New Yorkissa on parhaillaan käynnissä vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen osapuolikokous.
 - Edustustoissa on ollut paljon tapahtumia HLBTI-oikeuksista mm. kansainvälisen syrjinnän vastaisen päivän (17.5.) ja pride-tapahtumien yhteydessä.
 - Neuvottelut alkuperäiskansojen osallistumisesta YK-järjestelmässä ovat käynnissä ja jatkuvat mahdollisesti heinäkuun. Suomi on yhtenä aktiivisimmista maista viemässä asiaa eteenpäin.
 - Naisten asemaa käsittelevän toimikunnan istunnossa maaliskuussa Trumpin politiikka herätti huolta. Mukana oli ennätysmäärä kansalaisjärjestöjä. Suomen valtuuskuntaa johtanut sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila oli mukana useissa tapahtumissa sekä piti lukuisia puheenvuoroja.
 - Syksyllä järjestettävän EU:n perusoikeuskollokvion aiheena on tasa-arvo ja naisten oikeudet.
- 4) Digitaalisten palveluiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvät ajankohtaiset hankkeet

VM:n hankkeiden esittely: AUTA-hanke, saavutettavuusdirektiivi, Tiekartta, Digi-
keu -neuvottelukunta, hallituksen linjaukset

- Digitalisaatiokokonaisuus perustuu Sipilän hallitusohjelmaan ja sen digitavoitteisiin.
- Kansallinen palveluarkkitehtuuri (KaPA) on alusta palveluiden digitalisoitumiselle. Tavoitteena on, että sähköinen asiointi tulee ensisijaiseksi vaihtoehdoksi osassa palveluista. Suunnitelma valmistuu vuonna 2017, ja toimeenpano tapahtuu 2017–2021.
- Kansalaisten sähköposti eli viestinvälityspalvelu tulee olemaan ensisijainen palvelumuoto ja kansalaisille on tulossa siihen liittyvä käyttövelvoite. Samalla turvataan asiointipalvelut niille, jotka eivät pysty ko. palvelua käyttämään. Lainmuutostarpeiden oikeudellista arviointia tekevän työryhmän määräaika valmistelulle on 30.6.2017, mutta tämä luultavasti myöhästyy.
- Lain tasolla tullaan turvaamaan palvelut niille, jotka eivät pysty itsenäisesti käyttämään sähköistä asiointia. AUTA-hanke kartoittaa kokeilujen avulla, mitä kaikkea tämä edellyttäisi. Kokeilujen pohjalta laaditaan asiakaspalvelun uusi toimintamalli vuoden 2017 loppuun mennessä.
- Saavutettavuusdirektiivi parantaa ihmisten pääsyä digitaalisiin palveluihin ja turvaa kaikkien mahdollisuudet toimia digiyhteiskunnassa. Direktiivin soveltamisala on sama kuin hankintadirektiivin soveltamisala, mutta tätä tullaan laajentamaan kansallisesti. Direktiivin periaatteita ja vaatimuksia ovat havaittavuus, toimintavarmuus, hallittavuus ja ymmärrettävyys. Direktiivi on saatettava kansallisesti voimaan 23.9.2018, mutta se sisältää runsaasti siirtymäaikoja.

- Digi arkeen -neuvottelukunnalla otetaan kansalaisyhteiskunta mukaan digitalisaatioprosessiin. Tavoitteena on tukea digitaalisten palveluiden kehittämistä niin, että eri väestöryhmät pystyisivät käyttämään digipalveluita tasavertaisesti.
- Pitkällä aikavälillä on tavoitteena korjata sääntelytarve yhdellä lailla. Hallituksen esitys tiedonhallintalaista annetaan eduskunnalle kevätkaudella 2018.

Keskustelua herättivät muun muassa digitalisaation riskit, tietoturva ja haavoittuvuudet. Nostettiin esiin se, että kansalaisten velvollisuudessa käyttää sähköistä palvelua keskeinen kysymys on se, onko kyseessä "opt in" vai "opt out" -palvelu. Lisäksi voi olla hankalaa määrittellä kriteerit, joiden perusteella kansalaisen ei tarvitse käyttää palvelua.

LVM:n hankkeiden esittely: 26.4. julkistettu Liikenteen ja viestinnän toimenpideohjelma digitaalisten palveluiden esteettömyydestä 2017-2021.

Kyseessä on järjestyksessään neljäs esteettömyystoimenpideohjelma, joka kattaa tällä kertaa sekä liikenteen että viestinnän. Ohjelman konkreettiset toimenpiteet ovat:

1. Esteettömyyden huomioon ottaminen liikenteen ja viestinnän hallinnonalalla sen jokapäiväisessä työssä
2. Lainsäädännön selkeyttäminen ja ohjeistuksen päivitys
3. Esteettömyystietojen määrittely ja saatavuuden parantaminen sekä liikkumispalvelujen tuottajien tietoisuuden lisääminen
4. Niiden henkilöiden arjen helpottaminen, jotka eivät vielä pysty käyttämään sähköisiä palveluja ja ovat vaarassa syrjäytyä sekä
5. Virastojen tutkimuksen suuntaaminen sähköisten palvelujen ja uusien mediapalvelujen helppokäyttöisyyden ja esteettömyyden edistämiseen sekä uusien, entistä helppokäyttöisempien palvelujen kehittämiseen ja kokeiluihin esineiden internetin ja robotisaation avulla.

Lisäksi kullekin toimenpiteelle on määritelty alatoimenpiteitä. Ohjelman tavoitteena ovat mm. kaikille sopiva suunnittelu, valtavirtaistaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, monikanavaisuus sekä teknologianeutraalius. Toimintaohjelman toimenpiteet on kohdennettu LVM:n hallinnonalalle. Liikennevirasto, Trafi ja Viestintävirasto on kytketty mukaan toimintaohjelman toteuttamiseen. Virastot ollaan yhdistämässä 2019. Toimintaohjelmasta tehdään väliraportointi vuonna 2019. Vammaisjärjestöt otetaan mukaan toimintaohjelman seurantaan.

Keskustelua herättivät mm. kielikysymykset osana saavutettavuutta. Keskustelussa nousi esiin, että ministeriöiden välinen yhteistyö ja tiedonkulku digitalisaation alalla ovat parantuneet. Todettiin, että kansalaislähtöisyyden kannalta avoimuus on tärkeää. VM:ssä on järjestetty erilaisia työpajoja, joihin eri tahoilla on ollut mahdollisuus tulla kuulemaan, osallistumaan ja vaikuttamaan. Syksyllä järjestetään VM:n rahoittama saavutettavuusfoorumi, jossa eri ministeriöt esittelevät omia hankkeitaan. Saavutettavuusfoorumi on kohdennettu pitkälti yritysmaailmalle, sillä on tärkeää saada myös yritykset mukaan digitalisaatiokehitykseen. Lisäksi kunnilla ja maakunnilla on keskeinen rooli digitaalisten palveluiden tuottajina. Lopuksi todettiin, että palveluiden digitalisaatio on myös parannus monien haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kannalta. Digitalisaatio tarjoaa siis myös mahdollisuuksia perus- ja ihmiso-

keuksien kannalta. Siksi on hyvä, että teema on mukana perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa.

5) PIO -ohjelman toimeenpanoa koskeva seminaari 22.5: palaute

Todettiin, että seminaari sujui hyvin. Vaikka työpajat olivat lyhyitä, ne olivat hyödyllisiä ja ministeriöt saivat niistä uusia näkökulmia. Todettiin, että seminaari onnistui tavoittamaan varsin laajan yleisön myös tavanomaisten perus- ja ihmisoikeustoimijoiden ulkopuolelta. Lisäksi seminaari lisäsi tietoisuutta EU:n perusoikeusvirastosta. Seminaarin pääpuhujana, perusoikeusviraston johtaja Michael O'Flaherty kehui kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa erittäin onnistuneeksi ja piti ohjelmaa hyvänä käytäntönä. Järjestöt puolestaan kritisoivat toimintaohjelmaa erityisesti siitä, että ohjelmasta puuttuvat maahanmuutto- ja turvapaikkaasiat sekä translain uudistaminen. Dialogia järjestöjen kanssa on tärkeää jatkaa myös toimintaohjelman toimeenpanovaiheessa. Sitä, miten dialogia voitaisiin pitää yllä, tullaan pohtimaan PIO-verkostossa syksyllä.

Verkoston sihteeri kertoi osallistumisestaan Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun työpajaan 2.6.2017, jossa käsiteltiin kansallisia perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmia. Työpajassa Suomi sai hyvää palautetta toimintaohjelman tekemisestä sekä siitä, että toimintaohjelmaa seurataan ja arvioidaan. Toimeenpanoseminaarin järjestämistä pidettiin hyvänä käytäntönä.

6) Ministeriöiden ajankohtaiset perus- ja ihmisoikeusasiat

- Todettiin, että UM:n ajankohtaiset asiat käsiteltiin kohdassa 3.
- OM on saanut komissiolta rahoituksen kaksivuotiselle Against Hate -hankkeelle, joka alkaa vuodenvaihteessa.
- Saamelaiskäräjälain uudistustyö on alkamassa.
- saamelaisten kokemuksia käsittelevä sovintoprosessi on tarkoitus käynnistää, suunnittelu on vasta alussa.
- Saamelaiskäräjät käsittelee pohjoismaista saamelais sopimusta täysistunnossaan 19.6. Saamelaiskäräjien kanta sopimukseen saadaan loppuvuodesta. OM laatii sopimuksen ratifiointia koskevan hallituksen esityksen runkoa, jotta Saamelaiskäräjät saisi lisää tietoa sopimuksen käytännön vaikutuksista. Parhailaan on käynnissä lausuntokierros sopimuksen voimaansaattamisen edellytyksistä.
- Verkoston uusi jäsen Leena Morri SM:stä esittäytyi. Leena tulee verkostoon Tiina Manteleen tilalle.
- Esitettiin toive, että verkosto pitäisi temakeskustelun vihapuheesta. Ehdotusta pidettiin hyvänä, sillä aihe on ajankohtainen.

7) Muut asiat

Kaisa Tiusanen jatkaa syksyllä PIO-verkoston sihteerinä. Väistyvä sihteeri kiitti verkoston jäseniä yhteistyöstä.

8) Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.30 ja toivotti kaikille hyvää kesää.